

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA **ARKUSZ II - POZIOM ROZSZERZONY**

Nr zad.	Przewidywana odpowiedź	Punkty	Kryterium zaliczenia
28.	Np.: Uroczystości religijne u grekokatolików i wyznawców prawosławia obchodzone są według kalendarza juliańskiego, w którym rok kalendarzowy jest o 11 minut dłuższy niż rok zwrotnikowy. U katolików od 1582 roku obowiązuje kalendarz gregoriański, w którym rok kalendarzowy tylko minimalnie różni się od zwrotnikowego. Przy wprowadzeniu kalendarza gregoriańskiego wprowadzono jednorazowo różnicę 10 dni w stosunku do kalendarza juliańskiego i od tego czasu różnica ta urosła do 13 dni.	0 – 3	za podanie odpowiednich nazw kalendarzy 1 pkt za uwzględnienie: - różnicy między rokiem zwrotnikowym a rokiem kalendarzowym 1 pkt - przesunięcia dat o 10 dni przy wprowadzaniu kalendarza gregoriańskiego 1 pkt
29.	a) Oznaczenie kierunku z punktu A strzałką na SW, a z punktu B strzałką na SE, b) Np.: - wpływa na kierunek cyrkulacji powietrza atmosferycznego, - wpływa na kierunek prądów morskich, - powoduje na półkuli północnej silniejsze podmywanie prawych brzegów w korytach, a na półkuli południowej – lewych.	0 – 3	a) za poprawne oznaczenie odchylenia pierwotnego kierunku dla punktu A i B 1 pkt b) za wskazanie: - 2 konsekwencji 1 pkt - 3 konsekwencji 2 pkt
30.	a) Obszary subdukcji - w strefie rowów oceanicznych, np. zach. wybrzeża Ameryk, wsch. wybrzeża Azji. Obszary ryftowe: - w strefie grzbietów śródoceanicznych, np.: grzbiet północnoatlantycki, południowoatlantycki, wschodniopacyficzny, - na lądach, np.: we wschodniej Afryce, na Islandii. b) Np.: zjawiska plutoniczne, wulkaniczne, sejsmiczne, górotwórcze, lądotwórcze.	0 – 4	a) za każde podanie dwu przykładów obszarów po 1 pkt b) za podanie: - 2 konsekwencji 1 pkt - 4 konsekwencji 2 pkt

31.	a) A – osuwanie, B – spelzywanie, b) Osuwanie, np.: - proces polega na gwałtownym ześlizgiwaniu się pokrywy skalnej lub glebowej ze stoku. Spelzywanie, np.: - proces polega na powolnym przemieszczanie się w dół stoku zwietrzliny o dużym uwilgoceniu. c) 1 – nisza osuwiskowa, 2 – jęzor osuwiskowy d) Np.: - wygięte pnie drzew, pochylone słupy lub płoty, zmarszczki zwietrzliny na stoku. e) Np.: obsadzanie roślinnością, prawidłowe zagospodarowanie stoku (zabudowa, drogi), prawidłowe prowadzenie orki na stoku.	0 – 6	a) za poprawne nazwanie ruchów masowych 1 pkt b) za wyjaśnienie istoty ruchów masowych 1 pkt c) za podanie nazw form oznaczonych na rysunku A 1 pkt d) za wskazanie trzech następstw spelzywania 1 pkt e) za podanie: - 2 działań 1 pkt - 3 działań 2 pkt
32.	a) Np.: pokrywy lessowe na chińskiej Wyżynie Lessowej powstawały i powstają nadal w wyniku akumulacji pyłów wywiewanych z pustyni Gobi, a lessy na Wyżynie Lubelskiej powstały na przedpolu lądolodu, w warunkach peryglacjalnych, w wyniku akumulacji pyłów wywiewanych z przedpola lodowca. b) Wąwozy Np.: powstają w wyniku erozyjnej działalności wód opadowych.	0 – 4	a) - za wskazanie pustyni Gobi jako źródła lessów chińskich 1 pkt - za wskazanie wpływu obecności lądolodu na powstanie lessów Wyżyny Lubelskiej 1 pkt b) za podanie - nazwy formy 1 pkt - genezy formy 1 pkt
33.	Kolejność 6, 7, 4, 1, 5, 3, 2	0 – 2	za podanie prawidłowej kolejności - 5 kolejnych elementów 1 pkt - 7 elementów 2 pkt
34.	W wyjaśnieniu uwzględni położenie obszaru: - w strefie wyżów zwrotnikowych (dynamicznych), - w sąsiedztwie zimnego prądu Benguelskiego.	0 – 2	za podanie - 1 przyczyny 1 pkt - 2 przyczyn 2 pkt

35.	a) Np.: porty morskie, infrastruktura turystyczna, ośrodki przemysłowe, zanieczyszczenia przemysłowe, rolnicze i komunalne przynoszone uchodzącymi do morza rzekami, żegluga morska, eksploatacja surowców (ropa naftowa). b) Np.: płytkie morze wewnątrzkontynentalne, zlewisko dużej ilości rzek, mała wymiana wód z oceanem.	0 – 4	a) za podanie: - 2 źródeł 1 pkt - 4 źródeł 2 pkt b) za podanie: - 2 przyczyn 1 pkt - 3 przyczyn 2 pkt
36.	Przykłady działań: - oszczędne gospodarowanie wodą w gospodarstwach domowych, miejscach pracy, - stosowanie energooszczędnego oświetlenia, sprzętu gospodarstwa domowego i innych urządzeń, - dbanie o zachowanie walorów lokalnego środowiska przyrodniczego, - propagowanie segregacji odpadów z gospodarstw domowych w celu pozyskiwania surowców wtórnych, - stosowanie w gospodarstwach domowych środków chemicznych przyjaznych środowisku.	0 – 2	za podanie: - 2 działań 1 pkt - 3 działań 2 pkt
37.	Np.: - powstawanie spiętrzeń wody na rzekach i strumieniach, - podtapianie terenów nadbrzeżnych, - powstawanie zabagnień, - zniszczenia w drzewostanie.	0 – 2	za podanie: - 2 przykładów 1 pkt - 3 przykładów 2 pkt
38.	a) Kolejność numerów od góry: 5, 2, 1, 4, 3, b) Następstwa przyrodnicze i odpowiednie pozaprzyrodnicze, np.: - zmniejszenie ilości ryb - zubożenie łowisk - spadek połowów – utrata zarobków - trudności gospodarcze, - zmniejszenie liczebności ptaków żywiących się rybami - mniejsza produkcja guana, - gwałtowne ulew - powodzie, spływy błotne i osuwiska - straty w ludziach, utrata zbiorów, dobytku, zniszczenia domów, infrastruktury - trudności gospodarcze .	0 – 3	a) za poprawne wypełnienie wszystkich rubryk 1 pkt b) za podanie: - 2 następstw 1 pkt - 4 następstw 2 pkt

39.	a) Erozja wsteczna Np.: u podnóża progu wodospadu, pod wpływem niszczącej siły spadającej wody powstaje zagłębienie (kocioł eworsyjny); szybciej podcinane jest podnóże progu; wyżej leżące warstwy obrywają się i próg cofa się nie zmieniając swojej wysokości. b) Świat: Angel – Wenezuela lub Wyżyna Gujańska lub Ameryka Południowa; Polska: Siklawa – Tatry.	0 – 4	a) za podanie: - nazwy procesu 1 pkt - wyjaśnienia 1 pkt b) za podanie nazwy każdego z wodospadów wraz z miejscem jego występowania po 1 pkt lub za podanie samych nazw dwóch wodospadów 1 pkt																				
40.	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Nr</th><th>Typ gleby</th><th>Podłoże</th><th>Przydatność rolnicza</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>3</td><td><i>brunatna</i></td><td>glina morenowa</td><td>wysoka</td></tr> <tr> <td>1</td><td>rędzina</td><td><i>wapienie</i></td><td>średnia lub wysoka</td></tr> <tr> <td>5</td><td><i>bielicowa</i></td><td>piaski gliniaste, (piaski)</td><td>niska</td></tr> <tr> <td>2</td><td>czarnoziem</td><td><i>less</i></td><td>b. wysoka</td></tr> </tbody> </table>	Nr	Typ gleby	Podłoże	Przydatność rolnicza	3	<i>brunatna</i>	glina morenowa	wysoka	1	rędzina	<i>wapienie</i>	średnia lub wysoka	5	<i>bielicowa</i>	piaski gliniaste, (piaski)	niska	2	czarnoziem	<i>less</i>	b. wysoka	0 – 6	za poprawne wypełnienie każdych dwu rubryk tabeli po 1 pkt
Nr	Typ gleby	Podłoże	Przydatność rolnicza																				
3	<i>brunatna</i>	glina morenowa	wysoka																				
1	rędzina	<i>wapienie</i>	średnia lub wysoka																				
5	<i>bielicowa</i>	piaski gliniaste, (piaski)	niska																				
2	czarnoziem	<i>less</i>	b. wysoka																				
41.	a) Np.: Wyżyna Lessowa, Nizina Chińska, Himalaje, Półwysep Azji Mniejszej, Kaukaz, Andy, Nizina Zatokowa. b) Przyczyny, np.: rzeźba terenu, rodzaj skał, warunki klimatyczne (opady). c) Propozycje działań, np.: zahamowanie wylesiania, właściwie prowadzona orka w poprzek stoku.	0 – 6	a) za podanie: - 2 obszarów z różnych regionów świata 1 pkt - 3 obszarów z różnych regionów świata 2 pkt b) za podanie: - 1 przyczyny 1 pkt - 2 przyczyn 2 pkt c) za proponowanie: - 1 działania 1 pkt - 2 działań 2 pkt																				
42.	a) Np.: lokalne obniżenie poziomu wód podziemnych w wyniku intensywnego poboru wody ze studni lub zmian ukształtowania powierzchni.	0 – 4	a) za wyjaśnienie znaczenia terminu 1 pkt																				

	b) Przyczyny powstania leja depresyjnego: rys. A – w wyniku odwadniania kopalni odkrywkowej, rys. B – w wyniku poboru wody z warstwy wodonośnej. c) Np.: obniżenie się poziomu wody gruntowej, utrudnienie zaopatrzenia w wodę, przesuszenie powierzchniowych warstw gruntu. d) Obszary występowania, np.: GOP, Zagłębie Bełchatowskie, Legnicko-Głogowski Okręg Miedziowy, duże miasta.		b) za wyjaśnienie przyczyn powstania leja depresyjnego na rysunku A i B 1 pkt c) za wymienienie 2 następstw 1 pkt d) za podanie 2 obszarów występowania 1 pkt
43.	a) Łowiska Np.: zachodnie wybrzeże Ameryki Północnej, zachodnie wybrzeże Ameryki Południowej, Zatoka Meksykańska, wschodnie wybrzeża Ameryki Północnej, zachodnie wybrzeża Europy, południowe wybrzeża Afryki, wschodnie wybrzeża Azji, Zatoka Gwinejska. b) Np.: występowanie chłodnych, bogatych w tlen wód powierzchniowych, mieszanie się zimnych wód z ciepłymi, np. w strefie upwellingu, akweny na styku prądów ciepłych i zimnych, korzystne warunki w płytkich, szelfowych morzach. c) Np.: wysokość połowów na 1 mieszk. nie zawsze odpowiada wysokości udziału danego kraju w połowach światowych, np. w Chinach mimo pierwszego miejsca w połowach światowych na mieszkańca przypada mniej połowów niż w wielu innych krajach. Państwa o niewielkiej liczbie ludności, np. Islandia, Norwegia, Nowa Zelandia mają bardzo wysokie połowy na 1 mieszk., a znacznie niższy udział w połowach światowych. We wszystkich wymienionych krajach ryby są przedmiotem spożycia, a w krajach o wysokich połowach na mieszkańca są ważnym towarem eksportowym.	0 – 6	a) za podanie i poprawne zaznaczenie na mapie: - 3 przykładów 1 pkt - 6 przykładów 2 pkt b) za podanie: - 2 przyczyn 1 pkt - 3 przyczyn 2 pkt c) za porównanie 1 pkt za wskazanie roli 1 pkt

44.	a) ogółem w mld zł import 265,1 eksport 208,9 KWR Import 69,3%, Eksport 74,8% Kraje Europy Śr.-Wsch. 17,7%, i 19,6% KSR - 13,0% i 5,6% b) Saldo: -56,2 mld c) KWR, Kraje Europy Śr.-Wsch. d) Np.: - zarówno w imporcie, jak i eksporcie największy udział mają KWR, a najmniejszy KSR, - saldo obrotów handlowych Polski ze wszystkimi grupami krajów jest ujemne.	0 – 6	a) za wykonanie obliczeń do tabeli 1 pkt za wykonanie diagramów po 1 pkt b) za obliczenie salda 1 pkt c) za podanie grup krajów1pkt d) za sformułowanie dwu wniosków 1 pkt
45.	a) Najczęściej wymieniane grupy towarów: - produkty przetwórstwa przemysłowego, - maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy. b) Wskazanie na np.: rozwój gospodarki, wzrost współpracy międzynarodowej, kooperacji w produkcji, wzbogacanie asortymentu dóbr konsumpcyjnych, rozwój banków, handlu i komunikacji.	0 – 4	a) za podanie wskazanych grup towarów 1 pkt b) za podanie: 1 argumentu 1 pkt 2 argumentów 2 pkt 3 argumentów 3 pkt
46.	a) Np.: w świecie następuje spadek wydobywania węglu kamiennego a wzrost wydobywania ropy naftowej. b) Przyczyny zmian, np.: - węgiel kamienny zaczynają zastępować tańsze nośniki energii i mniej zanieczyszczające środowisko, - wysokie koszty wydobywania, np. w Europie (wyczerpywanie się złóż); - znaczenie ropy naftowej wzrasta ze względu na dużą kaloryczność, niskie koszty wydobywania i transportu, tanią destylację. c) Wzrost wydobywania węgla – Stany Zjednoczone, Australia, Indie, RPA, Rosja Przyczyny: niskie koszty wydobywania i transportu, opłacalny eksport, wysoki krajowy popyt.	0 – 6	a) za sformułowanie wniosku dotyczącego zmian wydobywania 1 pkt b) za podanie przyczyny zmian wydobycia: - węgla kamiennego 1 pkt - ropy naftowej 1 pkt c) za podanie: - 2 krajów z każdej grupy..... 1 pkt - przyczyn dla każdego surowca po 1pkt

	Spadek wydobycia ropy naftowej Arabia Saudyjska, Stany Zjednoczone, Wenezuela, Wielka Brytania, Kuwejt. Przyczyny np.: wyczerpywanie się złóż, ochrona zasobów.		
47.	a) Najwyższy PKB - Luksemburg; najniższy PKB - Indie (w obu grupach). Dysproporcja PKB: - według kursu walut – 1 : 100 (99,9) - według PSNW - 1 : 21 (20,7) b) Np.: - PKB na 1 mieszk. (liczony według kursów walut) jest prawie 100 razy wyższy w Luksemburgu (kraju najbogatszym) niż w Indiach i ponad 20 razy wyższy liczony wg PSNW, - dysproporcje gospodarcze określone na podstawie PKB na 1 mieszk. według PSNW są prawie pięciokrotnie niższe niż według kursów walut. c) Np.: różnice rozwoju demograficznego, zróżnicowanie dostępu do zasobów naturalnych, zróżnicowanie tempa przyrostu PKB, wysokie zadłużenie KSR, spadek cen surowców naturalnych będących przedmiotem eksportu tych krajów.	0 – 4	a) za obliczenie dysproporcji 1 pkt b) za sformułowanie wniosku 1 pkt c) za podanie: - 1 przyczyny 1 pkt - 2 przyczyn 2 pkt
48.	a) Trąd, AIDS b) Np.: - zapewnienie opieki medycznej, - poprawa warunków higieny, - wprowadzenie edukacji prozdrowotnej, - wykształcenie lekarzy i pielęgniarzek.	0 – 4	a) za rozpoznanie każdej z chorób po 1 pkt b) za podanie: - 2 działań 1 pkt - 3 działań 2 pkt
49.	Cechy gospodarki centralnie sterowanej, np.: - dominująca rola państwa, - dominacja własności państwowej, - brak konkurencji na rynku, - ceny ustalane przez państwo, - niska jakość dóbr i usług na rynku, - niskie bezrobocie rejestrowane, bezrobocie ukryte, - dominacja zatrudnienia w przemyśle i rolnictwie.	0 – 3	za podanie: - 2 cech 1 pkt - 3 cech 2 pkt - 4 cech 3 pkt

50.	Cechy różniące, np.: - wysoka towarowość rolnictwa, - wysoka wydajność, - wysoka produktywność na jednego zatrudnionego w rolnictwie, - niski udział rolnictwa w strukturze zatrudnienia (poniżej 10%), - duża kapitałochłonność, - wysoki poziom mechanizacji, - niewielki udział rolnictwa w tworzeniu PKB, - przewaga prywatnej własności, - przewaga średnich i dużych gospodarstw, - wysoki poziom kultury rolnej.	0 – 3	za podanie: - 2 cech 1 pkt - 3 cech 2 pkt - 4 cech 3 pkt
51.	a) W latach 1991-1995 największą dynamikę wzrostu miała Finlandia, a w latach 1995-1999 Szwecja. b) Np.: wśród wymienionych krajów Polska znajdowała się w grupie trzech krajów o najniższym współczynniku dostępu do Internetu (łącznie z Grecją i Włochami). W 1999 roku mniejszy od Polski współczynnik miała tylko Grecja.	0 – 3	a) za podanie: wskazanych krajów po 1 pkt b) za podanie oceny dostępu do internetu 1 pkt
52.	a) 45 lat i powyżej. b) Np.: większa umieralność mężczyzn niż kobiet w tych grupach wiekowych w wyniku chorób, wypadków i udziału w działaniach wojennych (w grupie powyżej 60 lat). c) Wcięcie u podstawy piramidy – np.: zmniejszanie się liczby urodzeń od początku lat 90. - później i mniej zawieranych małżeństw, więcej rodzin bezdzietnych lub z jednym dzieckiem. Wcięcie w przedziale wiekowym 30 – 40 lat – np.: zmniejszenie się liczby urodzeń po okresie wyżu kompensacyjnego, zmiana modelu rodziny w drugiej połowie lat 60. Wcięcie w przedziale wieku ok. 60 lat – np.: wpływ II wojny światowej - mniej liczne roczniki, większa umieralność dzieci. Wcięcie w wieku ok. 85 lat – wpływ I wojny światowej.	0 - 6	a) za podanie przedziału wieku 1 pkt b) za podanie przyczyny 1 pkt c) za podanie wyjaśnienia dla każdego wcięcia w piramidzie po 1 pkt